

Impresszionizmus

Irtá: Halasi Andor

A világháborút megelőző erkölcsi szétomlás kísérő tünete volt az irodalomban az impresszionizmus, a benyomások költészete.

A kapitalizmus megdagadt. Öncéljának, a pénz önmagából való továbbszaporodásának élt. Elszívta az életerőt a termelő munkától. Nem fért el a medreiben, új területeket keresett, idegen földeken új zsákmányokra vágyott. Hódítania kellett, hogy önmagát meg ne repossze.

A munkás kezek, munkás agyvelők sorvadtan álltak a mindig jobban higuló levegőben. Nem dolgozhattak a kedvük és erejük szerint. Rohamosan vesztették el a hitüket önmagukban és abban a társadalomban, amely még az érdem, jutalmazás és büntetés hamis tanait prédikálta s alapjában az érdemtelenekeket tartotta jólétben, születési, örökösödési s más előjogok címén szabad érvényesülési teret nyújtott a tehetségtelenségnek, a meddőségnek, az élősdieknek, a munkát és a munkást pedig farizeus, rosszhiszemű, fukar vállveregetéssel, szentképekkel és szentbeszédekkel intézte el. A dolgozóknak az eszményiséget, az önzellenséget, a szegénység becsületét hirdette és semmit sem utált jobban, mint a szegényszagot.

Az egyes államok tökései egymást fojtó-

gatiák a világhuralomért folyó versengésben. Gazdasági feszültségek, válságok tették fülledtté a levegőt s ebben a pállott levegőben a bizonytalanság érzése törte az embereket.

A hitetlenségnek, az állandó ideiglenes-

ségnek, az önérzeti elszikkadásának ebben a bomló és bomlasztó korában kapott életre az impresszionizmus. Mint az elhullott *gondolat* bomlási terméke. Mint a megmérgezeit *világnézet*, kis pilulákban szedhető, pillanatokig ható ellenmérge. A felelősségérzet narkotikum.

Az impresszionizmus már semmi mást nem ismert el igaznak az egész világból, mint a pillanatnyi érzéki benyomást a hangulat légkörében. Ennek adta a maradandóság igényét. Ezt halhatatlanította. A pillanatnyi faktum megörökítéséhez keresett erősen ható, bődtelű nyelvet és formákat. A kifejezés maga fontosabbá vált a tartalomnál. Sőt: ez a technikájában virágzó művészet azt hirdette magáról, hogy öncél, *l'art pour l'art*, — semmi köze az élethez.

Az impresszionizmus művészei nem hittek semmiféle emberi szolidaritásban. Sohasem mondták ezt: mi. Mindig csak azt mondták: én. Még magukat sem ismerték el egésznek. Kizárólag a pillanatokkal vállaltak szolidaritást. Azokkal a pillanatokkal, amelyeket érzékileg felvehettek. Az érzékeikben hittek, semmi másban.

Milyen volt ez a művésztípus?

Minthogy a következetességet, a lelki egységet, az erkölcsi erőt, a felelősségérzetet nem ismerte, nem volt jelleme. Nem voltak igazságai, amelyekért yerekedhetett. Csak hatáseszközei voltak. Tetszett, vagy nem tetszett. Ezzel érvényesült vagy bukott. Tehát a hatásért élt. Azt akarta, hogy másokra ne figyeljenek. Féltékenynek kellett lennie. Nem örülhetett a mások munkájának. Sőt, minden eszközt meg kellett ragadnia, hogy a mások érvényesülését gátolja, hiszen nem ismert egységes célokat.

Az impresszionista művészt az idegégelete hisztérikussá, a hatásért, a figyelemért való sóvárgása primadonnává tette.

A primadonnák kora lejárt. Összefoglaló gondolatok alakítják az új életre ébredő új világot. Az emberi szolidaritás új evangéliuma forrasztogatja új tüzzel az újonnan született sziveket. Olyan egység készül, amelyet a világ teremtése óta nem láttak a néma csillagok. Küszöbön a méhek állama, amelyben pusztul a here és mindenki egy benne ható közös célért dolgozik, boldogan a maga építette sejtben. Amelyért minden dolgozó tag gondolkodás nélkül rohan az ellenségre, hogy benne hagyja a fullánkját és az életét. Mert a méhek államáért meghalni is szebb, mint élni a poltronok társadalmában.

Ebben az új világkeletkezésben ismét megszületett a Gondolat és messzetűnt a pillanatok hőse, az impresszionista.